

"Eğer iman hayata hayat olsa, o vakit hem geçmiş, hem gelecek zamanlar imanın nuruyla ışıklanır ve vücut bulur. Zaman-ı hazır gibi, ruh ve kalbine iman noktasında ulvî ve manevî ezvâkı ve envâr-ı vücudiyeyi veriyor." cümlesini izah eder misiniz?

- İmanın; hayata hayat olması ne demektir?

İmanın hayata hayat olması, evvela **"imansız bir hayatın ölümden farksız olduğunu"** hatıra getirir. Hayvanla insanın mukayesesini yaparak şöyle diyebiliriz:

Akılsız hayat, hayat değildir, yani hakiki manada bir hayat sayılmaz. Hayvanlar akılları olmadığından, sadece belli şeyleri ilham yoluyla bilmenin ötesinde, ne bu kâinat, ne de kendi varlıkları hakkında yeterli bilgiye sahip değildirler. İmansız bir insan da sadece bu kısa dünya hayatını bilir, ebedî âlem hakkında hiçbir bilgisi ve inancı yoktur. Bu âlemin de sadece maddesini görür, ondan elde edeceği menfaatleri düşünür. Bu varlık âleminin, İlahî isimlerin tecellileri olduğundan gafildir. Allah'ı düşünmeksizin, sadece eşya ile alâkadar olmak da hakiki manada bir hayat sayılmaz. İman hayata hayat olunca, insan kendisini Allah'ın en mükemmel eseri olarak gördüğü gibi, ona hizmet eden mahlûkatı da yine Allah'ın askerleri olarak değerlendirir. Bu muhteşem ordular ona ancak Allah'ın emriyle ve ihsanıyla hizmet etmektedir. Arzın halifesi unvanıyla yeryüzünde tasarruf eden bu insanın, hayattan aldığı manevî haz ve lezzet, imansız bir kişinin sadece maddeye ve menfaate müteveccih lezzetleriyle mukayese edildiğinde bu ikincisi, birincinin yanında ölü gibi kıymetsiz kalır.

- İmanın nuruyla mazi ve müstakbelin ışıklanıp vücut bulmasını izah eder misiniz?

İman nuru, insanın bu dünyada kısa bir süre imtihan geçirip kabir, mahşer, mizan, sırat safhalarından sonra, inşallah, ebedî saadete ereceğini gösterir. Ölüm hadisesiyle bedenden ayrılan ruhun, kabir âleminde de hayatını devam ettirdiğini bildirir. Yani, iman nuru hem maziye aydınlatır, hem de istikbali. Mazi derken, kâinatın yaratılışından, Âdem babamızın yaratılmasına ve onun torunlarıyla dünyanın asırlarca şenlenip bu güne kavuşmasına kadar geçen bütün zamanlar anlaşılır.

Allah'ın bu kâinatı altı devrede yarattığı, dünyanın uzun süre bitkilerle, sonra hayvanlarla dolup taşıdığı, en sonunda ise **arza halife olmak üzere insanın yaratıldığı**, mazide insanlık âleminin büyük imtihanlar geçirdiği gibi insan aklının

---

kendi başına bilemeyeceği nice hâdiseler imanın nuruyla aydınlanır ve mü'minin malumu olurlar. Ve mü'min, maziyi böyle bilmekten ulvî ve manevî bir zevk aldığı gibi, aynı nur ile istikbali de bütün tafsilatıyla bilir ve kendini bu kısa dünya hayatında o ebedî âlem için hazırlar.

“Sağ Cihet: Bu cihetten maksad, geçmiş zamandır. Binaenaleyh felsefe gözlüğü ile sağ cihete bakıldığı zaman, mazi ülkesinin kıyameti kopmuş, altı üstüne çevrilmiş, karanlıklı, korkunç büyük bir mezaristanı andıran bir şekilde görünecektir. ... Fakat iman gözlüğü ile o cihete bakıldığı zaman, hakikaten o ülkenin altı üstüne çevrilmiş bir şekilde görünürse de fakat can telefî yoktur. Mürettebatı, sâkinleri daha güzel, nuranî bir âleme nakledilmiş oldukları anlaşılıyor. ...”

“Sol Cihet: Yani, gelecek zamana felsefe gözlüğü ile bakıldığı zaman; bizleri çürütecek, yılan ve akreplere yedirip imha edecek, zulümatlı, korkunç, büyük bir kabir şeklinde görünecektir. Fakat iman gözlüğü ile bakılırsa, Cenab-ı Hakk'ın Hâlık-ı Rahman-ı Rahîm'in insanlara ihzar ettiği çeşit çeşit nefis, leziz me'kûlât ve meşrubata zarf olan bir maide ve bir sofrâ-i Rahmanî şeklinde görünecektir. Ve binlerce 'Elhamdülillah' okutturarak tekrar ettirecektir.”(1)

(1) bk. [Suâlar, Yirmi Dokuzuncu Lem'a'dan İkinci Bab.](#)